

In memoriam

Dr. Dušan Biber (1926–2020)

V začetku februarja 2020 se je iztekla življenjska pot zgodovinarja dr. Dušana Bibra, ki je svojo profesionalno zgodovinarsko pot posvetil mednarodnim, meddržavnim temam, povezanim z zgodovino Slovencev v 20. stoletju. Bil je slovenski zgodovinar, ki je »ponesel« zgodovinsko Slovenijo v svet in »prinesel« svet v zgodovino Slovenije in nekdanje Jugoslavije, saj je njegovo delo zgodovinarja presegalo slovenske razmere, ki so bile v raziskovanem obdobju močno vpete

v prostor nekdanje jugoslovanske države. To je bilo obdobje druge svetovne vojne.

Dr. Dušan Biber je bil znan predvsem kot zgodovinar, ki je večji del svojega zgodovinopisnega delovanja posvetil področju oziroma tematiki (ali problematiki), kjer je bil v pravem pomenu pionir. Bil je namreč tisti, ki je začel preučevati mednarodne stike, vplive in sodelovanje med jugoslovanskim osvobodilnim, partizanskim gibanjem ter zahodnimi zavezniki v času druge svetovne vojne. Med slovenskimi pa tudi jugoslovanskimi zgodovinarji je bil dolgo časa samotni jezdec po arhivskem gradivu, ki govori o stikih jugoslovanskih partizanov z zahodnimi zavezniki, v prvi vrsti z Britanci med drugo svetovno vojno in njihovimi pogledi na vlogo in pomen jugoslovanskih partizanov v boju proti nacizmu in fašizmu. V lokalno, če tako opredelimo našo zgodovino v okviru (nekdanje) jugoslovanske države, je vnesel globalno noto in omogočil jugoslovanskemu osvobodilnemu gibanju zgodovinopisni prostor v svetu v obdobju druge svetovne vojne. Našo zgodovino, zlasti obdobje druge svetovne vojne, je vpel v »svetovno« dogajanje, v politiko velikih držav, t. i. velesil, kot se jim je reklo in kot so se same razumele (in se upravičeno ali neupravičeno razumejo še danes), zlasti tistih z Zahoda. Uspelo mu je pokazati, da je bila druga svetovna vojna pri nas v resnici svetovna vojna, in ne le spopad med političnimi, idejnimi, svetovnonazorskimi nasprotniki ali sovražniki, kot se skuša s terminom državljanske vojne danes pokazati pri nas. Da je šlo pri jugoslovanskem odporu proti okupatorju za skupno delovanje z državami, ki so bile vodilne v protiosni koaliciji. Odprl je naše dogajanje v obdobju druge svetovne vojne svetu, tega pa je seznanjal o naših razmerah, pogledih in dogajanju, ki je imelo pomen za širši in geografsko ožji prostor. To je bil velik, pomemben prispevek zgodovinarja dr. Dušana Bibra. Morda smo ga v svoji majhnosti ali pa v svoji veličini,

kakor pač kot narod gledamo in razumemo sebe ter svoj pomen v drugi svetovni vojni, premalo razumeli, ko je o tem pisal in nas seznanjal s skladnostjo ali neskladnostjo dogajanja v svetu in pri nas v drugi svetovni vojni. Pri tem pa ni pomembno le, da je tematiko odprl, ampak je pomemben način, kako se je lotil. Bil je tisti zgodovinar, ki je bil prvi in dolgo časa edini sistematični preučevalec arhivskega gradiva iz obdobja druge svetovne vojne v britanskih, ameriških pa tudi nemških arhivih.

Dr. Dušan Biber je bil zgodovinar, znanstveni svetnik v pokoju, ki je vso svojo profesionalno pot zgodovinarja posvetil mednarodnim, meddržavnim temam, povezanim z zgodovino v 20. stoletju. Bibrova pot do tega, da je postal zgodovinar, je bila kar nekoliko zavita in precej dolga. Obdobje od konca druge svetovne vojne pa do diplome, ko je postal zgodovinar, je bilo v njegovem življenju vse prej kot lahko ali prijazno.

Rodil se je v Ljubljani 25. maja 1926 – na dan, ki je tri desetletja kasneje postal znan kot dan mladosti in Dušan je bil resnično mladosten v mnogih pomenih tega pojma – očetu Josipu, bančnemu uradniku, in materi Vidi. Oba sta bila pripadnika Sokola, kar je Dušana vsekakor svetovnonazorsko in tudi politično opredeljevalo in ga opredelilo. Sokolstvo staršev in tudi njegovo, kot mladi sokol je seveda tudi telovadil, se mu je poznalo in se mu obrestovalo v njegovem delovanju, dejansko v življenjski »filozofiji«. Bil je Ljubljčan v vseh pogledih. Mladost je preživel v najožjem mestnem centru, na Miklošičevi ulici. Še bolj kot družinsko sokolstvo, ki je bilo v veliki meri povezano z jugoslovanskim patriotizmom, pa je Dušana Bibra opredelilo dejstvo okupacije. Šolal se je v Ljubljani, najprej v osnovni šoli na Ledini, nato pa na klasični gimnaziji. Do začetka vojne oziroma napada na jugoslovansko državo in med okupacijo je hodil v sedmi razred gimnazije. Ta razred pa je končal šele leto dni kasneje, po tem, ko je preživel italijansko internacijo. Že v prvem letu italijanske okupacije se je namreč kot petnajstleten vključil v odporniško gibanje. Leta 1942 je postal skojevec, kar je pomenilo, da je stopil na prag članstva v komunistično partijo. Junija 1942, star je bil šestnajst let, ko so ga zajeli v eni od racij v Ljubljani in spoznali za »nevarnega«, so ga poslali v italijansko taborišče, najprej v Gonars in nato v Monigo. Iz taborišča je bil izpuščen februarja 1943. Ob kapitulaciji Italije ali izstopu Kraljevine Italije iz vojne na strani Nemčije je prek takrat odprtega bloka obžičene Ljubljane odšel v partizane. Odšel je kar z vlakom v Novo mesto. Postal je partizan.

Dušan Biber je bil med slovenskimi zgodovinarji zadnji aktivni udeleženec druge svetovne vojne. Bil je zadnji zgodovinar partizan. Zgodovino ali zgodovinsko obdobje, ki ga je preučeval, je namreč še kot zelo mlad soustvarjal. Res ne s puško, ampak s peresom. Če si sposodim primerjavo iz nekega drugega zgodovinskega časa, ni bil »vitez meča«, ampak »vitez peresa«. In to dobesedno, saj je bilo v partizanih njegovo osnovno orožje pero. Bil je namreč novinar – vojni reporter in na neki način s tem dejstvom tudi propagandist. Vojno reporterstvo je namreč v ozki zvezi s propagando. Pisal je vojne, partizanske reportaže in spodbudne članke. Konec vojne je dočakal kot partizanski novinar v Prekmurju, kamor je bil poslan v delegaciji SNOS, ko je ta v začetku aprila 1945 tam prevzela civilno oblast. Vojskovanja s peresom v roki se je rad

spominjal, čeprav je že takrat zaradi svojskosti in kritičnosti imel težave s predpostavljene. To ni bil čas za lastno, kaj šele za kritično mišljenje, kar je bila ena od Bibrovih temeljnih značilnosti.

Dejstvo, da je bil v času vojne partizanski novinar, ga je po vojni postavilo na pot novinarstva. To obdobje, ki je bilo v njegovem življenju sorazmerno kratko, ga je precej zaznamovalo. Po koncu vojne, še v maju 1945, se je zaposlil v *Ljudski pravici*, dnevniku, ki je veljal za partijsko glasilo. Leta 1947 je postal urednik zunanjepolitične rubrike tega časnika. Nekaj časa je bil novinar v *Kmečkem glasu*, glasilu za kmečko prebivalstvo. V času Informbiroja je zašel v težave. Pa ne zaradi Informbiroja in opredelitve za Tita ali za Stalina, ampak zaradi spletke, ki jo je proti njemu v uredništvu skovalo nekaj kolegov. Nekaterim namreč ni šlo v račun, da je komaj dvaindvajsetletnik zunanjepolitični urednik. Zaradi spletkarjenja kolegov, ki jim najbrž ni šlo v račun da uredniku je tako mlad, je padel v nemilost oblasti in – kot je bilo značilno za tiste čase in okoliščine – kmalu pristal v udbovskem zaporu. Niso ga sicer obtožili informbirojevščine, ga je pa Udba še vrsto let v svojih poročilih vodila kot potencialnega informbirojevca. Bil je pač kritičen do aktualne politike in njenih potez, ni pa verjel v Stalina. Do tega je bil še bolj kritičen, kot je bil do napak domače oblasti. Po izpustitvi iz udbovskega preiskovalnega zapora, kjer so ugotovili, da ni in ne more biti informbirojevec, je bil kaj kmalu poslan na t. i. družbenokoristno delo, ki je bilo oblika prisilnega dela ali delovnega taborišča s prevzgojnim namenom. Tam je preživel pol leta. Sodeloval je pri gradnji tovarne Litostroj. Temu pa je po nalogu Udbe, najbrž zato, ker po njihovem mnenju ni bil dovolj prevzgojen in je še izpovedoval svoj kritični jaz, sledila prisilna hospitalizacija v psihiatrični bolnišnici v Polju, kamor je bil poslan pod drugim imenom. Ni pa bil edini tovrsten »pacient«. Udba je v psihiatrično bolnišnico poslala še več kritičnih intelektualcev. Kasneje se je tega obdobja spominjal z veliko mero trpkega cinizma in pripovedoval o »švejkovščini«, ki so jo tam izvajali ali doživljali »udbini pacienti«. Imelo pa je to za Dušana Bibra, ki se mu je s preganjanjem državnih represivnih organov končala novinarska kariera, pozitivno stran, kajti dr. Janez Kanoni, predstojnik »kranjske deželne blaznice« (kot se je tej bolnišnici reklo v 19. stoletju), mu je svetoval, naj gre študirat, in mu predlagal tudi študij zgodovine. Po izpustitvi iz bolnišnice je bil Biber namreč formalno invalidsko upokojen. Vpisal se je na Filozofsko fakulteto (1954) in leta 1957 diplomiral. Za tiste čase je napisal zelo obsežno diplomsko nalogo, ki so si jo mlajši študenti hodili z nekoliko zavisti ogledovat, kot se je spomnil eden od teh. Dve leti kasneje je svojo diplomsko nalogo o jugoslovanski ideji in slovenskem narodnem vprašanju v slovenski publicistiki v obdobju balkanskih vojn, ko je jugoslovanstvo pri Slovencih dobivalo državotvorno podobo, objavil v reviji Inštituta društvenih nauka iz Beograda *Istorija XX. veka*. Na tem inštitutu se je namreč leta 1958 kot štipendist zaposlil, kajti v Ljubljani se ni mogel. Z zaposlitvijo na tem inštitutu, kjer je služboval deset let, se je začelo šestnajstletno beograjsko obdobje zgodovinarja Dušana Bibra. Leta 1969 se je zaposlil na Inštitutu za suvremenu istoriju, kjer je ostal do prihoda v Ljubljano leta 1974, ko se je zaposlil na Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja (današnji Inštitut za novejšo zgodovino). V beograjskem obdobju je stopil na

zgodovinarsko pot kot štipendist in v nadaljevanju napredoval do znanstvenega svetnika: 1958–1960 štipendist, 1960–1965 asistent, 1965–1969 znanstveni sodelavec, 1970 višji znanstveni sodelavec, 1972 znanstveni svetnik.

Z Bibrovim beograjskim obdobjem je v veliki meri povezana tudi prva velika tema njegovega delovanja kot zgodovinarja. Mogoče ga je označiti za »nemško obdobje« v njegovem raziskovalnem delovanju. Ker je odlično obvladal nemščino, angleščino, francoščino in italijanščino, je na Inštitutu društvenih nauka dobil za temo preučevanje jugoslovanskih Nemcev, tj. nemške manjšine v obdobju med svetovnjima vojnama. V resnici je šlo za temo, ki je presejala ozek jugoslovanski, »nacionalni« okvir. V beograjskem obdobju se je tako ukvarjal z Nemci in Nemčijo v času pred drugo svetovno vojno. Iz te teme, Nemci oziroma nemška manjšina v Jugoslaviji in njena nacifikacija med svetovnjima vojnama, je leta 1964 doktoriral na ljubljanski Filozofski fakulteti. Njegova disertacija, precej dopolnjena, je izšla dve leti kasneje pod naslovom *Nacizem in Nemci v Jugoslaviji 1933–1941* (Cankarjeva založba, 480 strani). To delo po svoji tematiki ali problematiki še vedno velja za temeljno. Nihče za njim se tega področja ni lotil tako temeljito. Za knjigo je v letu njenega izida prejel nagrado Sklada Borisa Kidriča, ki je takrat podeljeval nagrade za znanstvene dosežke. Dušan Biber je v tem sklopu dela na Inštitutu društvenih nauka preučeval tudi nemško-diplomatske odnose med svetovnjima vojnama. Za svoje »nemške« raziskave je obiskoval arhive v tujini, za kar je dobil Fordovo štipendijo za delo v ZDA. Še pred tem je v letih 1960–61 dobil za raziskave v obeh takratnih nemških državah, Veliki Britaniji in Švici štipendijo Unesca. Bil je med prvimi zgodovinarji iz Jugoslavije, ki so raziskovali v arhivih v tujini.

Nemško-jugoslovanski diplomatski in drugi odnosi, npr. gospodarski, ki so bili intenzivni v času režima Milana Stojadinovića, so Bibra prek tega politika in njegovega padca, ki pa ni pomenil padca JRZ, pripeljali do vprašanja padca tega režima z oficirskim pučem konec marca 1941, v katerega pa so bili vmešani Britanci. Ti so bili izhodišče za Bibrovo novo »raziskovalno temo« o vlogi Velike Britanije v Jugoslaviji. Ker je nastopil čas druge svetovne vojne, je bila to tema o delovanju Velike Britanije, britanske politike v Jugoslaviji, pri čemer je bil poudarek predvsem na sodelovanju Velike Britanije z jugoslovanskim odporiškim oziroma osvobodilnim, Titovim gibanjem proti skupnemu sovražniku.

Začelo se je Bibrovo »britansko« obdobje (v veliki meri je sovpadalo z Bibrovo selitvijo v Ljubljano na Inštitut za zgodovino delavskega gibanja (danes Inštitut za novejšo zgodovino), kjer se je zaposlil leta 1974), ki ga je v veliki meri označilo kot zgodovinarja, kot strokovnjaka za mednarodne politične odnose in stike Jugoslavije z zahodnimi državami, zlasti Veliko Britanijo in ZDA, ki sta bili pglavitna dejavnika na zahodu med zavezniki v vojni proti silam trojnega pakta. Biber je začel sistematično preučevati gradivo v Londonu v arhivu Public Record Office, ki ima danes ime National Archives. Dolga leta je bil edini med jugoslovanskimi zgodovinarji, ki je spoznaval in tudi obvladal tamkajšnje arhivsko gradivo, ki govori o povezavi Britancev z Jugoslavijo in njenim osvobodilnim gibanjem. Ni mogoče na kratko predstaviti vsega, kar je Dušan Biber ustvaril na osnovi tega bogatega in povednega gradiva. Napisal je

namreč mnogo znanstvenih člankov, v katerih je predstavljal problematiko odnosov med jugoslovanskimi partizani in zahodnimi zavezniki. Omeniti pa velja knjigo, ki je zbirka britanskih dokumentov o britanskem sodelovanju z jugoslovanskim partizanskim gibanjem. Naslov je *Tito-Churchill: strogo tajno*. Izšla je leta 1981. V predgovoru je zapisal, da to ni niti zgodovina tega obdobja, namreč časa od 1943, ko so Britanci navezali stike s Titovim gibanjem, pa do konca druge svetovne vojne, niti ni zbirka vseh najpomembnejših virov o britanski politiki do Jugoslavije med drugo svetovno vojno, ampak je to zbirka korespondence med Churchillom in Titom. Zato je to njegovo delo, ki je bilo plod več kot desetletnega sedenja v londonskem arhivu, pomemben vir za preučevanje in prikazovanje britanske politike do jugoslovanskega osvobodilnega gibanja, pa tudi za preučevanje tega. Za to knjigo je leta 1982 dobil nagrado vstaje slovenskega naroda.

Kot zgodovinar mednarodnih odnosov jugoslovanskega/slovenskega osvobodilnega gibanja in zahodnih zaveznikov se je uveljavil v mednarodnem prostoru. Vzpostavil je stike z jugoslovanskimi in britanskimi, ameriškimi in nemškimi raziskovalci obdobja druge svetovne vojne. Na neki način je bil »ambasador« jugoslovanskega prispevka v širšem okviru svetovne politike v boju proti silam osi, kot jih razumemo zgodovinarji. Vzpostavil pa je tudi prave prijateljske stike z mnogimi akterji zgodovinskega dogajanja z britanske strani, med katerimi je bil npr. William (Bill) Deakin, prvi Britanec v Titovem partizanskem štabu in zgodovinar iz Oxforda, če navedem le najznamenitejšo in na neki način simbolno osebo glede stikov Britancev in jugoslovanskih partizanov v drugi svetovni vojni.

Vrhunec njegovega sodelovanja z britanskimi zgodovinarji druge svetovne vojne ali vsaj simbolni vrh njegovega ukvarjanja z Britanci in njihovo politiko ter njenim delovanjem v povezavi z Jugoslavijo in njenim osvobodilnim gibanjem, čeprav se je še naprej intenzivno ukvarjal s to tematiko in o njej napisal vrsto temeljnih znanstvenih člankov, je bilo srečanje britanskih in jugoslovanskih zgodovinarjev decembra 1985 na Brdu pri Kranju, ko so ti na okrogli mizi spregovorili o koncu druge svetovne vojne v Jugoslaviji. Organiziral ga je Dušan Biber. To je bilo že četrto srečanje britanskih in jugoslovanskih zgodovinarjev druge svetovne vojne in pri vseh je Biber sodeloval z referatom in razpravo. V tem »gremiju« je bil zelo cenjen strokovnjak in sogovornik ter na neki način tudi njegova gonilna sila. Bil je namreč tudi predsednik jugoslovanskega komiteja za zgodovino druge svetovne vojne in član v biroju mednarodnega komiteja za zgodovino druge svetovne vojne ter nekaj časa tudi njegov podpredsednik. Bil je tudi član uredništva revije *Historie de la deuxième guerre mondiale*. Z Bibrovim mednarodnim uveljavljanjem se je uveljavljalo tudi naše, tj. slovensko zgodovinopisje druge svetovne vojne. Poleg njegovih formalnih funkcij pa je bilo pomembno tudi njegovo poznanstvo in »drugovanje« s pomembnimi britanskimi akterji medvojne dogajanja, npr. z že omenjenim sirom Williamom Deakinom, Fitzroyem Macleanom in drugimi.

Biber je v tujih arhivih našel vrsto dokumentov, ki prikazujejo tudi delovanje partizanom nasprotne domače strani. Tako je našel in objavil – objavljena je bila v *Delu*, v

Sobotni prilogi konec aprila 1976 – spomenico, ki jo je ljubljanski škof Gregorij Rožman 12. septembra 1942 predal italijanskemu generalu Robottiju, v kateri je bila predstavljena politična odločitev slovenskih tradicionalnih političnih strank glede kolaboracije z Italijani. To je bila le ena od objav zgodovinskih virov, ki jih je našel v tujih arhivih in jih objavil v »splošnih«, »javnih« časopisih, in ne v t.i. znanstvenem tisku. Na ta način so postali ti dokumenti dosegljivi širšemu krogu bralcev. Niso bili »zaprti« v »akademske« kroge. Odmevne so bile tudi njegove objave britanskih dokumentov v *Vjesniku u srijedu*, visokotiražnem hrvaškem tedniku, ki so izhajale v letih 1971–1973. V enem od dokumentov je bilo govora tudi o povojnih pobojih. Potem pa je *Vjesnik u srijedu* nehal objavljati Biberove dokumente. Brez pojasnila! Z objavami v časnikih je Biber presegal le akademsko prikazovanje zgodovine, čeprav je bil načeloma proti rabi zgodovine in zgodovinopisja v politične namene.

Bil je oster nasprotnik revizije slovenske in jugoslovanske zgodovine druge svetovne vojne, zlasti ko je šlo ali če je šlo za revizijo iz političnih, ideoloških namenov. Takšno ost v delih kolegov, zlasti v srbskem zgodovinopisju, je hitro opazil. Tako je ostro nastopil leta 1981 ob izidu knjige Vladimira Dedijerja *Novi prilozi za biografiju Josipa Broza Tita* in nato tudi proti knjigi Veselina Đuretića o jugoslovanski kraljevi vladi, ker je v obeh zaznal namen, namreč srbski nacionalizem. Ta je dobil prve izraze prav v zgodovinopisju druge svetovne vojne, ko so srbski zgodovinarji začeli zmanjševati pomen osvobodilnega gibanja, Tita in Titove, tj. avnojske Jugoslavije. Šlo je za načrtno zmanjševanje pravice do samoodločbe naroda in vanjo vključene pravice do odcepitve s trditvijo, da je ta pravica porabljena (konzumirana), kar je bila ena vodilnih srbskih političnih »misli«, ki se je kazala tudi v praksi v drugi polovici osemdesetih let 20. stoletja. Začelo se je leto dni po Titovi smrti prav v srbskem zgodovinopisju druge svetovne vojne. Proti takšnemu početju je Dušan Biber ostro nastopil in opozoril na namen zgodovinarjev v Srbiji. Ko nam je kolegom na inštitutu v analitičnem predavanju ali pripovedi, kaj se dogaja v srbskem zgodovinopisju in s kakšnim namenom, to pojasnjeval, takrat ni bil povsem razumljen. Nekateri so menili, da gre za njegovo politično preganjavico, češ strah ima velike oči. Zlasti še zato, ker je glede na svoje informacije iz Beograda in vedenje, kako deluje (zgodovinarsko politična) »čaršija«, v to analizo vpletel tudi vlogo Udbe in nekdanjih vodilnih udbovcev, je njegova analiza takrat zvenela resnično neverjetno. A čez čas se je pokazalo, da je imel Biber prav in da je že zelo zgodaj opozarjal na rast srbskega nacionalizma zlasti v zgodovinopisju. Pač je poznal »milje« kjer se je ta rojeval.

Dušan Biber je bil razgledan intelektualec, mož velikega znanja, predvsem pa je bil intelektualno radoživ, česar sicer niso vsi, zlasti takšni, ki so bili miselno nekoliko togi, vedno razumeli in so menili, da se le šali. Pokazalo se je, da je preveč lahko tudi slabo za razumevanje nečesa, kar je želel z žarom povedati. Iz mnogih podatkov je namreč znal izluščiti bistvo. Res pa je, da se je bistvo zaradi mnogih informacij, ki jih je imel in jih v pogovorih in razpravah podajal, kar nekako izgubilo. Težko je bilo slediti njegovim hitrim mislim. Imel je veliko sposobnost razumeti mnoge silnice preteklega in aktualnega dogajanja, kar je v pogovorih in razpravah rad mešal. To mu je omogočal

tudi domala popoln spomin. Bil je človek, ki je znal mnoga dejstva – danes bi rekli informacije – povezati v smiselno celoto. Biber je bil zanimiv in šarmanten sogovornik z ogromno znanja in predvsem z analitično sposobnostjo ter dialektičnim razumevanjem zgodovinskega dogajanja in procesov. Mnogokrat je videl tisto, kar so drugi spregledali ali česar niso hoteli videti, tako da je pri številnih kolegih dobil oznako kritikanta, ki vidi tisto, česar ni. Pa se je običajno sčasoma pokazalo, da so bile Bibrove ocene in pripombe točne. Bil je razgledan, mnogokrat se mu je poznalo, da je pridobil znanje na klasični gimnaziji, saj je znal smiselno uporabljati latinske izreke. Bil je šegav, radoživ, poln dovtipov in anekdot, pa tudi ciničen in kritičen. Zlasti je bil kritičen do neumnosti, naj je bila ta v zgodovinopisju ali v politiki.

Dr. Dušan Biber je v slovensko in tudi jugoslovansko zgodovinopisje vnesel »svet« in našo zgodovino druge svetovne vojne globaliziral. Bil je tisti, ki je, če si spodobim prisposodbo, ki jo je ob podobnem dogodku, ob smrti prof. dr. Metoda Mikuža, začetnika in utemeljitelja znanstvenega zgodovinopisja novejše zgodovine 20. stoletja, posebno pa druge svetovne vojne, uporabil Bibrov kolega in prijatelj dr. Tone Ferenc, ko mu je pripisal vlogo orača, ki je prvi poprijel za ročice pluga in zaoral ledino. Za Dušana Bibra ta prisposodba vsekakor velja, saj je bil tisti, ki je preučevanje odnosov jugoslovanskega osvobodilnega gibanja, s tem pa tudi slovenskega, povezal z zavezniki iz druge svetovne vojne. Bil je tisti, ki je prvi zaoral v arhivsko gradivo v arhivih zahodnih zaveznikov in druge svetovne vojne. Danes to ni več nič posebnega, saj so arhivi, v katere skrivnosti je vstopil Biber, bolj ali manj odprti in je gradivo bolj dostopno, raziskovanje v njih pa že kar modno. Ostaja pa dejstvo, da je bil Dušan Biber tisti, ki je začel odstirati tančico skrivnosti teh arhivov. In to zelo uspešno.

Dr. Dušan Biber je bil za teme, ki jih je preučeval v svojem raziskovalnem delovanju, pomemben zgodovinar. Pri svojem delu, zlasti pri predstavljanju svojih raziskav v znanstvenih razpravah in drugačnih člankih, ga je bolj kot misel na število bibliografskih enot vodila misel na to, kaj je treba povedati. In kako. Pri tem je bil vsekakor uspešen. Njegovo delo zagotovo predstavlja trajno dediščino v zgodovinopisju in zgodovini, saj je z njim ustvaril ali soustvaril podobo zgodovine sveta, v katerem živimo.

Zdenko Čepič